

Örömmel hallottunk beszámolót arról, hogy Bács-Kiskunban is rendeztek az országos honismereti táborok bevált módszereit alkalmazó megyei honismereti tábort (szakcsoportokkal, terepmunkával) a gyűjtött anyag feldolgoztatásával. Ez bizonyára jó hatással lesz az elkövetkező évek megyei pályamunkái számának és színvonalának növekedésére is. Sajnálattal kellett tudomásul vennünk, hogy a valaha szép eredményeket felmutató gyűjtőpályázatok iránt minimálisra csökkent az érdeklődés a megyében. Ennek megváltoztatása érdekében e sorok írója a megyei pályázati felhívás minél korábbi megjelentetésére és az eddiginél hatékonyabb népszerűsítésére hívta fel a figyelmet. Hasonlóképpen az ajánlott témák rendszerének a korábbi országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázatokon bevált alkalmazására, amely természetszerűleg akkor lehet igazán hatásos, ha rendelkezésre állnak az egyes témák kidolgozását segítő részletes útmutatók is.

Komoly szó esett arról is, hogy a pályázati tevékenység elevevége és színvonala jórészt a középiskolai szakköri élet elevevégeinek és színvonalának függvénye. S ez nemcsak megyei, hanem országos probléma is, amelyre mind a központokban, mind a megyékben nagyobb figyelmet kell fordítani. Ezzel összefüggésben több felszólalás konkrét példái is figyelmeztetnek arra, hogy az iskolai honismereti munka kellő feltételeinek megteremtése körül bizony még van javítanivaló, s hogy az áldozatos szakkörvezetők munkája nem kapja meg mindenütt a szükséges és megérdemelt támogatást, elismerést.

Fontos kérdést érintett felszólalásában *Fazekas István*, aki a félegyházi Kiskun Múzeum igazgatója, amikor az Alföld-kutatás távlati tervébe beilleszkedő, szakszerű és alapos helyi-kistáji monografikus gyűjtések megszervezését szorgalmazta. Ez összefügg a publikációk, kiadványok fontos kérdésével, amely ez alkalommal is szintén szóba került. *Szabó Csaba*, a megyei művelődésügyi osztály munkatársa vázolta a megyei publikációs lehetőségeket (pl. az önállóan gazdálkodó intézményeknél adódók jobb kihasználást), hangsúlyozta, hogy a gazdasági nehézségek miatt várható kb. 30%-os csökkenés a minőség további javításával kívánják ellensúlyozni.

A jelenlevők örömmel hallottak arról, hogy a jövő évben több honismereti érdekű országos rendezvény színhelye lesz Bács-Kiskun megye. A Kecskeméti június végén megrendezendő IX. Országos Honismereti Akadémia, a VII. Duna menti Nemzetközi Folklor Fesztivál keretében júliusban (Baján sorra kerülő ülésszakok) egyik délelőtt a Kórusok Országos Tanácsa Népzenei Bizottságának fórumszerű, kibővített ülése, s egy másikon „A folklór a mai életben” pályázattal, valamint a népművészeti hagyományok az ifjúsági mozgalomban való alkalmazásával foglalkozó tanácskozás), az augusztusi kecskeméti IX. Országos Népzenei Találkozóan a Bartók-centenárium jegyében lezajló előadásai, bemutatói minden bizonnyal élénkítőleg hatnak majd a megyei honismereti tevékenységre is.

A tartalmas ülésnek ünnepélyes mozzanata volt az *Ortutay Gyula* arcásával díszített jubileumi honismereti emlékérmek átadása az azt kiérdemelt megyei honismereti munkásoknak.

M. P.

Honismereti diáktábor a Szigetközben és a Csallóközben

1980. augusztus 18-tól 23-ig a szigetközi Mosonmagyaróvárott – az ezt követő héten pedig Nagymegyeren (Čalovo) rendezte meg a Hazafias Népfront Győr-Sopron megyei Bizottsága és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat megyei Szervezete, a nagymenyeri CSEMADOK Klub és a Nemzeti Front Dunaszerdahelyi járási Bizottsága – Győr-Sopron megyében immár ötödször, a Csallóközben még csupán elsőként – a *Honismereti Diáktábort*.

A rendező szervek talán hosszadalmasnak tűnő felsorolása és a tábornak helyet adó városok is jelzik, hogy új és remélhetőleg sokáig élő kezdeményezésként „nemzetközivé” bővült a Győr-Sopron megyében hagyományosnak tekinthető honismereti tábor. Ez a változás a tábor programjában is megfigyelhető, amelyet az eddigi táborok tanulságai és a győri Révai Miklós Gimnázium honismereti szakkörének, majd a Hazafias Népfront munkatársának csallóközi látogatása alapján szerzett tapasztalatok alapján fogalmaztak meg a tábor szervezői.

A program az eddigiek pozitívumait kívánta átmenteni és ötvözni. Az első, 1975 nyarán Győrött megrendezett megyei tábor (mint arról a Honismeretben is hírt adtunk) az akkor általánosnak tekinthető gyakorlattól eltérően városban ütött tanyát, és a múzeumi-néprajzi – akkor szintén általánosan követett – gyűjtőmunka helyett a pályázatírásra és a honismereti munkára történő – inkább elméleti jellegű – felkészítést állította programjának középpontjába. A tábor munkájának későbbi értékelése során felmerült, hogy a program túlzottan elméleti volt, és ezért a Honismereti Bizottság javaslata alapján a következő táborok gyakorlati programmal, elsősorban gyűjtőtáborok voltak. A tanulók délelőtt járták a várost, és a közeli felvakat, gyűjtöttek – délután pedig a gyűjtött anyag feldolgozását végezték. A tábor munkáját vezető helytörténészek és néprajzosok szakértelme és hozzáállása garancia volt arra, hogy a szervező bizottság elképzelése megvalósul. A kapuvári múzeum „gyarapodás”, a pusztulástól megmentett sok-sok tárgy, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum Fertő menti házát bemutató kiállítás tárgyai bizonyítják, hogy a tanulók derekas munkát végeztek és nem egy tanuló örökre eljegyezte magát a honismereti mozgalommal. Mégis maradt hiányérzet, elsősorban azért, mert nem kaptak kellő módszertani felkészítést az elkövetkező kutató- és pályázatírói munkához. Bibliográfiai összeállítás, katalógushasználat, forráselemzés mind-mind feltétele annak, hogy a tanulók a tudományos kutatás igényével és módszertani felkészültséggel dolgozzanak, mégis hiányzott a programból. Természetes volt tehát a táborozás gondját vállaló Honismereti Bizottság javaslata, hogy maradjon meg az izgalmas és romantikát nyújtó gyűjtés is, de kapjanak helyet az elméleti jellegű pályázatírásra felkészítő foglalkozások is.

Amikor a múlt év őszén ez az elképzelés kikristályosodott, akkor került sor az előbb említett szakkör és a Hazafias Népfront munkatársainak csallóközi látogatására és a Dunán túli és Dunán inneni honismereti munka egyező és eltérő vonásainak számbavételére.

A csallóközi hagyománymentő és múltat ápoló munkának sok-sok szép eredménye van, de számos gonddal küszködik. Az egyik gond: a honismereti mozgalom jövőndő munkásai – tehát a ma diákjai – szerényebb felkészítő és előkészítő támogatást kapnak, mint a mi diákjaink. S ez szükségképpen csökkenti a múltért lelkesedők és értékeinek megmentéséért tenni akarók körét és munkájuk értékét. Ez összefügg egy másik gonddal: kevés a muzeológus, a néprajzos, a történész szakember, és így a szélesen áramló társadalmi mozgalom – mert arról van szó, hiszen számos helyen szinte teljesen önerőből nyílt honismereti gyűjtemény, hiszen a „Tavaszi szél” népi dalverseny több száz magyart szólított a dobogóra Somorjától Királyhelmeig – jórészt szakmai vezetés nélkül marad. Ezt a problémát a szlovákiai magyar néprajzi kutatás elméleti és gyakorlati gondjainak feltárása Dunaszerdahelyen rendezett konferencián 1980 júniusában *dr. György István* – a CSE-MADOK vezető titkára – így foglalta össze: „... évtizedek óta folyik tájainkon az önkéntes gyűjtőmunka, ha a szükséges intézmények híján nem is elég elmélyülten. Nagyon hiányzik egy központi múzeum, s ugyanígy hiányát érezzük a Szlovák Tudományos Akadémia Etnográfiai Intézetének keretében a kutatást tudományos szinten irányító osztálynak.”

E gondok és örömök számbavétele közben született az ötlet: rendezzük közösen a tábort, úgy, hogy a mi – előbb vázolt – elképzelésünk is megvalósuljon, programunk színesedjék, s közben enyhítsünk a szomszédban élők gondjain is.

Csallóközi táj (Vörösmarty Géza felv)

Az ötlet után a tervezés, majd a szervezés munkája következett. Egyik sem volt könnyű. Az MSZMP Győr-Sopron megyei Bizottsága és a Nemzeti Front dunaszerdahelyi járási bizottsága a kezdeményezés nevelési értékét és az együtt dolgozásban rejlő lehetőségeket felismerve, a tervezőmunkától a szervezés lebonyolításig figyelemmel kísérte a tábor sorsát, és munkáját. Munkatársai buzdítottak, ha kellett akadályt háritottak, programokat javasoltak, vállaltak. *Szabó József*nek, a HNF győri munkatársának és *Bohus Zoltán*nak, a Nemzeti Front dunaszerdahelyi járási bizottsága elnökének szervezőmunkája eredményeként *Tóth László*, az MSZMP Győr-Sopron megyei Bizottságának osztályvezető-helyettese Győrött 20 csallóközi magyar középiskolás és 20 Győr-Sopron megyei diák számára megnyitotta a tábort. Egy hét múlva pedig Dunaszerdahelyen *Gyurcsik József*, a városi Nemzeti Bizottság elnöke fogadta a vezetőket és a tanulókat, további jó munkát kívánva a gyerekeknek.

A tábor az előbb sorolt szempontok figyelembevételével kialakított program szerint dolgozott. Az első héten az volt a legfontosabb célkitűzés, hogy megismertessük őket a történelmi kutatás módszereivel és műhelyeivel úgy, hogy egy-egy konkrét téma feldolgozásához közvetlen segítséget is adjunk. A második héten inkább gyakorlati foglalkozások voltak, de úgy, hogy közben egész sor módszertani fogást is elsajátíthattak.

„Kutatási témául” a két világháború közötti munkáséletmód feltárását választottuk azért, mert ehhez a témához több helyről lehet közvetlen és elemzhető forrást adni a tanulók kezébe. A levéltári dokumentumokhoz kapcsolható a könyvtár sajtóanyaga és e két forrásból kialakítható képet színesíthetik a visszaemlékezés-gyűjtés során. Négy nap állt a tanulók rendelkezésére ahhoz, hogy gyűjtsenek és hogy megismerkedjenek a levéltárral és a könyvtárral, illetve közelebbről azzal, hogy mivel tudja a könyvtár és a levéltár

kiegészíteni a visszaemlékezéseket. E négy nap ahhoz rövid idő, hogy egy pályázatot elkészítsenek, de elegendő a téma kiválasztásához, a kutatás legfontosabb követelményeinek és jellemzőinek megismeréséhez.

Nagymenyen teljesen más munka várta a tanulókat. A CSEMADOK által „patronált” magyar nyelvű gimnázium szakköre és a város Nemzeti Bizottsága megteremtette az alapját egy tájház megvalósításának. A táborozó gyerekek az összegyűjtött és egy kicsi kamrába bezsúfolt tárgyak sokaságát válogatták szét, tisztították meg, leltározták és tették a helyére, *Cserei Judit*nak, a győri Xantus János Múzeum restaurátorának és *Várainé Bíró Ibolya* muzeológusnak az irányításával. A szó szoros értelmében vett „gyakorlati” munkát előadás és kirándulás, baráti ismerkedés és városnézés színesítette. Eljutottak a gyerekek Somorjára és Lucsra, ahol a szintén öntevékenyen összeálló tájházat tekintették meg, valamint Dunaszerdahelyre, ahol a csallóközi múzeum gyűjteménye egészítette *Marcell Béla* Csallóközről tartott előadását. S külön nagy élmény volt a Nyitra–Garamszentbenedek–Zólyom–Besztercebánya útvonalon megtett kirándulás.

A szervezés idején felmerült, hogy tervezett munkát nem lehetne-e csak határon belül elvégezni? S ehhez kapcsolódóan az, hogy ismételhetővé, évenként újra megrendezhetővé lehet-e tenni a kezdeményezést? A kérdésekre a választ a tábor szakmai és nevelési értékeinek és tapasztalatainak számbavétele adja meg.

Bizonyossá vált a két hét alatt, hogy internacionalizmusra határokon keresztül lehet igazán nevelni. Amikor a szlovákiai magyar gimnazisták és a győri tanulók Téten az 1848-as szabadságharcban elesett lengyel tisztekre emlékeztek, majd Kisfaludy Károly emlékműve előtt a Himnuszt énekelték, az internacionalizmus és hazaszeretet fonódott egybe. Vagy amikor Besztercebányán a Szlovák Nemzeti Felkelés Múzeumában jártak, a pár nappal előtti balfi és sopronkőhidai koszorúzás pillanatait idézhették maguk elé. Az internacionalizmus fogalma vált kézzelfoghatóvá anélkül, hogy egyszer is elhangzott volna. De az internacionalizmus gondolatát erősítette az is, amikor látták, hogy a Duna két oldalán hasonló módon gazdálkodnak és egy utat járnak. S hazaszeretet és a magyarságtudat erősödött, amikor a Széchenyi-család mauzóleumában énekelhették a Szózatot, majd két nap múlva a csallóközi harcokban elesett honvédek sírja előtt állhattak meg. A gyermekek a határon túl élő magyarság kultúrájával ismerkedtek és ezen keresztül Cseh-szlovákiához kerültek közelebb. Ilyen kirándulásokkal és találkozásokkal a kishatármenti árucseré-forgalom embert nemesítő kulturális értékcserevel is párosul, és a gazdasági szál nál sokkal erősebben kötő szellemi-eszmei szál is szövődik.

Bedécs Gyula